

EDİTÖR'DEN ÖZEL SAYIYA

İlk sayısından itibaren sosyal bilim tartışmaları için platform oluşturma misyonunu edinmiş olan AKDENİZ İİBF DERGİSİ'nin Kasım 2006 sayısı, *Sosyal Sermaye* teması üzerine *Özel Sayı* olarak hazırlanmıştır. Bu konunun seçilme nedeni, özellikle son yirmi yıldır farklı disiplinlerin yoğun ve sistematik ilgisine maruz kalan ancak, yerel yazında önemli bir gecikme yaşayan sosyal sermaye konusunun tartışılmasına katkı sağlamaktır. Karşılaştırmalı araştırmaların bulgularına göre sosyal sermayesi güçlü olmayan ülkeler arasında yer alan ülkemiz için bu ilginin gecikmesi ilk bakışta ironik gibi görünse de, sosyal sermayenin temel işlevlerinden birinin bilgiyi üretme ve yayma olduğu düşünüldüğünde, bu durumun çok da şaşırtıcı olduğu söylenemez.

Bir toplumun ekonomik ve sosyal gelişiminin seyrini belirleyen sosyal sermaye, toplumun normları, değerleri ve anlayışlarıyla örülmüş sosyal ağlarında şekillenmektedir. Bu ağlar karşılıklı güven temeline dayandıkça, toplumsal aktörlerin ilişkilerinde gönüllü işbirliği davranışı sıklaşmakta ve yaygınlaşmakta, buna bağlı olarak toplumun sosyal sermayesi güçlenmektedir. Ancak güvenin toplumda genelleşebilmesi, sistem olarak kurumsallaş(tırıl)abilmesine bağlıdır. Aksi durumda ilişkilerde güven, sadece aile ve cemaat gibi yakın çevreye hapsolmakta; bu durum, *bizimkiler ve diğerleri* temelinde bir toplum formuna yol açmaktadır. İçeride dönük grupların yol açtığı parçalı yapı, yarattığı ekonomik ve sosyal maliyetlerle toplumun sinerjisini çökertirken, diğer yandan sıklıkla toplum menfaatlerine ters düşebilecek dayanışma örneklerini de üretebilmektedir.

Ekonomik, sosyal ve siyasi alanları birleştiren ve bu nedenle de farklı analiz düzeylerinde ele alınması gereken sosyal sermaye kavramının, tanımlanması ve ölçülmesi halen sorunludur. Başta iktisat ve sosyoloji olmak üzere siyaset bilimleri, eğitim sosyolojisi, örgüt bilimleri gibi farklı bilim disiplinleri, kuram ve yöntemleri ile kavramı tanımlama ve ölçme çabalarını zenginleştirirken; bu yöndeki çabaların aynı zamanda disiplinler arası sınırların aşılmasına yaptığı katkı da, sosyal sermaye kavramı kadar ilgi çekicidir.

Sosyal sermaye üzerine hazırlanan özel sayımız, iktisat ve sosyoloji disiplinlerinin yapısal yaklaşımlarına dayalı epistemolojik bir tartışma ile başlamaktadır. Sosyal sermayenin analizi için ağdüzeneği kuramına başvurulmuş yazıda, özellikle konuya yönelik mikro ve makro yaklaşımların odaklandığı birey - yapı çözümlemesi ele alınmaktadır.

Kalkınma kuramları ve sosyal sermaye ilişkisine yönelik alanyazınını değerlendiren ikinci çalışma, özellikle sosyal sermayenin hangi kanallarla yararlı sonuçlar üretebileceğine yönelik kuramsal tartışmaları incelemektedir. Diğer yandan yazıda kavramın kullanılmasındaki acelecilik, ölçüm göstergelerinin çeşitliliği, devletin rolünün gözardı edilmesi gibi farklı açılardan eleştirilere de değinilmektedir.

Beşeri kalkınma endeksi, toplumsal değerlerin bireysel rekabeti destekleme eğilimi, adalet sisteminin işleyişi ve gelir dağılımı faktörleriyle sosyal sermaye arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışma ise bir görgül araştırmaya dayanmakta ve elde edilen bulgular ışığında, sosyal sermaye birikimini artıracak düzenlemeler ve uygulamalar tartışılmaktadır.

Sosyal sermayenin iktisat politikalarıyla bağlantılı dolaylı etkilerini ele alan çalışmada da, özel kesim ile politika yapımcısı arasındaki dinamik etkileşim sürecinde sosyal sermaye ve kurumların, politikalar üzerinde etkili olduğu ve ekonominin performansını artırdığı savunulmaktadır.

İktisat alanındaki son çalışmada ise sosyal sermaye belirleyicileri AB ve Türkiye açısından karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Sosyal sermaye göstergesi olarak genelleştirilmiş güvenin esas alındığı çalışmada, sosyal sermayenin belirleyicileri arasında yer alan eğitim, hem AB hem de Türkiye için; gelir ise sadece AB için önemli bulunmuştur.

Özel sayımızda yer alan iktisat disiplini dışındaki sınırlı sayıdaki çalışmalardan biri örgüt bilimleri alanındadır. Bu makalede içsel-dışsal sosyal sermaye ayırımına dikkat çekilerek, Türkiye'deki sosyal sermaye potansiyeli incelenmiştir. Bir grup firma üzerinde yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, firmalar arası yerleşik ilişkiler beklenildiğinin aksine birincil bağlarda (akrabalık, hemşerilik) oluşmuş bir güven ilişkisine değil, zaman içinde ekonomik işlemler yoluyla edinilmiş ikincil bağlara dayanmaktadır. Bu sonuç, örgütler arası ilişkilerde ağdüzeneği yaklaşımlarının açıklayıcı işlevini ön plana çıkarmaktadır.

Siyasal kültür ile sosyal sermaye arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmada ise ademi merkezileşme ve özelleştirme sonucunda devletin kamu hizmetlerinden çekilmesinin, sadece en yakınlarına güvenen toplumumuzda parçalanmış ve ayrılmış bir sosyal yapıya yol açabileceğine dikkat çekilmektedir.

Sosyal sermaye üzerine hazırlanan sayımız, kavrama yönelik doğrudan bir eleştiri yazısı ile sona ermektedir. Yazar farklı argümanlara dayanarak, gerek bilimciler gerekse piyasa aktörleri tarafından içerdiği belirsizliklere rağmen büyük önem atfedilen sosyal sermayenin, aslında neo-liberalizmin kamuyu tasfiye programının anahtar kavramı olduğunu savunmaktadır.

Farklı disiplinlerin geleneksel yaklaşımlarını zorlayan bir kavram olması nedeniyle, sosyal sermaye tartışmalarının önümüzdeki dönemde giderek daha fazla alevleneceği beklenebilir. Özellikle bu süreçte, sosyal sermaye sorunsalını kendi toplumsal bağlamımız için ele alan ve özgül bilgi üreten çok sayıda çalışmaya ihtiyaç duyulacağı açıktır. Hazırlığı uzun ve zahmetli bir süreçten geçen özel sayımızın, özellikle sosyal sermaye konusundaki kuramsal tartışmalara ve önemli araştırma sorularının oluşturulmasına katkı sağlamasını ümit ediyoruz.

AKDENİZ İİBF DERGİSİ'nin bu ilk özel sayısının hazırlanmasına katkıda bulunan yazarlarımıza ve çalışmaları titizlikle inceleyip öneri ve eleştirileri ile geliştiren değerli Hakem Kurulu üyelerimize çok teşekkür ediyoruz. Ayrıca, akademik ve teknik açıdan dergimizin son halini almasında ciddi emek harcayan tüm Yayın Kurulu üyelerimize; kapak tasarımı için Graphx ajansa; her sayının heyecanını bizimle paylaşan ve basımını titizlikle gerçekleştiren Gazi Kitabevi'ne ve basım giderlerimizi karşılayan Antalya Üniversite Destekleme Vakfı'na da aynı şekilde teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Ferda ERDEM

Editör

Copyright of Akdeniz University Faculty of Economics & Administrative Sciences Faculty Journal / Akdeniz Universitesi Iktisadi ve Idari Bilimler Fakultesi Dergisi is the property of Akdeniz University Faculty of Economics & Administrative Sciences and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.